

Yttrande

Datum
2013-03-20
Ert datum
2013-01-11

Vårt dnr
005/2013-4.1.1.
Ert dnr
156/13 Saknr 8.3.5. Sidnr
1(2)

Livsmedelsverket
Rådgivningsenheten
Kontrollstödsenheten
Att: Zofia Kurowska
Box 622
751 26 Uppsala

Ansökan om marknadsgodkännande av den genetiskt modifierade sojabönan SYHT0H2 (EFSA/GMO/DE/2012/111)

Yttrande

Nämnden har inga invändningar mot ett marknadsgodkännande av den aktuella sojabönan.

Bakgrund

Företaget Syngenta har lämnat in en ansökan om marknadsgodkännande av den genetiskt modifierade sojabönan SYHT0H2. Ansökan omfattar användning av sojabönan som livsmedel och foder, samt import och bearbetning. Odling ingår inte i ansökan.

Sojabönan är tolerant mot herbicider baserade på glufosinatammonium och HPPD-inhiberande herbicider som till exempel mesotrion.

Överväganden

Sojabönan är en av de viktigaste fodergrödorna inom EU. Anledningen till att sojabönan används i så stor utsträckning är att den innehåller mycket protein av hög kvalitet, är lämplig för flera djurslag och prismässigt mycket konkurrenskraftig jämfört med andra proteinkällor. Över 90 procent av de sojaprodukter som används inom EU importeras, framför allt från Brasilien, Argentina och USA. Om importen av sojabönor upphör utan att realistiska alternativ finns att tillgå torde det få allvarliga konsekvenser för kött- och mjölkproduktionen inom EU.

Under 2012 odlades genetiskt modifierade sojabönor på 90 procent av USA:s totala sojabönsareal. Motsvarande siffra för Brasilien var 88 procent. I Argentina är i princip 100 procent av de sojabönor som odlas genetiskt modifierade. Globalt uppstår genetiskt modifierade sorter 81 procent av den totala sojabönsarealen.

Analyserna av sojabönan har utförts enligt gällande riktlinjer. De jämförande analyser som redovisas i ansökan innefattar bland annat analys av fibrer, proteiner, kolhydrater, aminosyror, vitaminer, mineraler, fettsyror, sekundära metaboliter och anti-nutritionella ämnen. Bedömningarna av de proteiner som produceras med de tillförda generna som mall baseras bland annat på en karaktärisering av proteiner, bioinformatiska jämförelser mellan proteinerna och kända toxiska eller allergena proteiner, proteinernas nedbrytningshastighet i mag-tarm-kanalen, utfodningsförsök och akuta toxicitetstest.

Ogräsresistens uppstår vid en alltför ensidig användning av bekämpningsmedel med samma aktiva ingrediens. Den dubbla herbicidtoleransen i den aktuella sojabönan gör det möjligt att alternera mellan herbicider med olika verksamma substanser vilket torde fördröja en eventuell resistensutveckling.

Herbiciden mesotrion är en syntetisk variant av en naturlig herbicid som produceras av vissa växtarter. I Sverige används mesotrion (varumärke Callisto) vid odling av till exempel majs, som naturligt är relativt tålig mot mesotrion. Det är en relativt ny typ av herbicid med en annan typ av verkningsmekanism än andra herbicider på marknaden.

Ansökan omfattar inte odling, men en möjlig spridningsväg skulle kunna vara via spill av bönor vid hantering och transport. Den domesticerade bönan är dock till stor del beroende av människan och överlever normalt inte vintern i Europa. Den saknar vilda släktingar i Europa och har inte förmåga att etablera sig i naturen eller som ogräs på åkermark. De tillförda generna torde inte öka sojabönans förmåga att etablera sig som en vild population.

Enligt EU:s gemensamma märknings- och spårbarhetslagstiftning ska produkter som består av, innehåller eller är framställda av genetiskt modifierade organismer märkas. Lagstiftningen omfattar inte kött, mjölk eller ägg från djur som utfodrats med genetiskt modifierat foder eftersom djuren eller produkterna från djuren inte är genetiskt modifierade.

Både glufosinatammonium och mesotrion är godkända för användning som verk-samma beståndsdelar i herbicider inom EU.

Etisk bedömning

Av det underlag som nämnden tagit del av ser vi ingen anledning att förmoda att de genetiska förändringarna har någon negativ inverkan på användbarheten av sojabönan som livsmedel och foder.

Den dubbla toleransen innebär att lantbrukaren kan växla mellan två typer av herbicider med olika verkningsmekanismer. Detta torde leda till att en eventuell utveckling av herbicidresistent ogräs fördröjs.

Gentekniknämnden anser att oavsiktligt spill inte utgör någon risk för miljön. Vidare gör den märknings- och spårbarhetslagstiftning som finns inom EU det möjligt att välja bort livsmedels- och foderprodukter som består av, innehåller eller är framställda från SYHT0H2.

Beslut i detta ärende har efter föredragning av kanslichefen Marie Nyman fattats av ledamöterna Birgitta Eilemar, Fredrik von Arnold, Pyy Niemi (särskilt yttrande, se bilaga 2), Kew Nordqvist (skiljaktig, se bilaga 1), Lars Tysklind, Josef Fransson, Nils Uddenberg, Rishi Bhalerao, Tina D'Hertefeldt (särskilt yttrande, se bilaga 3), Anna Tunlid, Lotta Rydhmer, Sten Stymne och Gisela Dahlquist samt tjänstgörande ersättaren Annika Carlsson. Vid ärendets slutliga handläggning utan att delta i avgörandet deltog även kanslisekreteraren Birgit Postol.

Birgitta Eilemar

Marie Nyman

Ledamoten Kew Nordqvist (MP) är skiljaktig och anför följande:

Denna genetiskt modifierade soja SYHT0H2 är herbicidtolerant.

Vi vet att växter utvecklar resistens och risken är uppenbar att högre doser då behövs komma till användning. Påverkan på grundvattnet kan inte uteslutas, från såväl använt glyfosat som dess nedbrytningsprodukter.

I ansökan saknas beskrivning av socioekonomiska konsekvenser, t.ex. koncentrationen och beroendet av ett företag.

Som en konsekvens av den uppmärksammade EU-domen ang. GMO-pollen i honung, är det viktigt att ansvarsfrågan lyfts och att strikt ansvar åvilar tillverkaren, i detta fall Monsanto. Den drabbade odlaren ska inte behöva leta reda på vem den ska begära skadestånd av.

Eftersom kött från djur som äter GMO-foder inte behöver märkas i Sverige och att konsumenter som genom sin konsumtion inte vill stödja odling av GMO inte kan göra ett sådant val, vill inte vi se odling av sådan gröda.

Man kan inte heller helt bortse från risken av kontaminering av foder till ekologiska bönder.

Man kan inte heller helt bortse från risken av kontaminering av foder till ekologiska bönder.

Vi anser att GMO-odling kan utgöra ett hot mot den biologiska mångfalden och vill inte se någon GMO-odling i vårt land. Som konsekvens av detta, kan vi inte heller acceptera odling utanför vårt land.

Särskilt yttrande av ledamoten Pyry Niemi (S)

Som vi Socialdemokrater har hävdad tidigare vill vi få en redovisning av hur lantarbetarna i Argentina men också Brasilien påverkas hälsomässigt vid återkommande kontakt med bekämpningsmedel mot ogräs.

Trots att växterna har dubbel herbicidtolerans finns det uppenbara risker för ökad användning av bekämpningsmedel vilket skadar miljön och påvisbara negativa hälsoeffekter för lantarbetarna.

Särskilt yttrande av ledamoten Tina D'Hertefeldt

Den herbicidtoleranta sojan är tolerant mot två herbicider, glufosinatammonium och HPPD-inhiberande herbicider. Sorten har tagits fram som en respons på att ett ökande antal ogräs i sojaodlingen har blivit resistenta mot framförallt glyfosat. Dubbel herbicidtolerans skjuter upp resistensutvecklingen eftersom olika preparat kan användas och resistensutvecklingen kan fördröjas, vilket är positivt. Problemet med resistensutvecklingen hos ogräs i glyfosattolerant soja har dock inte berott på själva GMO-grödan, utan på att grödan fått sådant genomslag att stora arealer har besprutats med samma herbicid. Det finns därför anledning att använda ett integrerat växtskydd för att fördröja resistensutveckling hos åkerogräs och behålla möjligheten att använda preparat med relativt låg miljöpåverkan, som glyfosat. För att fördröja resistensutveckling bör man växla mellan olika herbicidpreparat, använda olika typer av grödor och utföra mekanisk ogräsborttagning (Bonny 2011). Att införa dubbelresistenta grödor i odlingsystemet leder inte till ett uthålligt jordbruk.